BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 15 iulie 1981 Nr. 27—28/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pacea — perpetuă preocupare

Ceea ce urmează nu-i poveste, ci întîmplare petrecută aievea, la o reşedinţă vlădicească din Transilvania, pe la mijlocul secolului trecut. Iat-o!

Un grup de credincioşi săteni, delegaţi ai unei parohii din părţile Munţilor Apuseni, s-au prezentat în audienţă, la Sibiu, chiriarhului lor canonic, spre a-i cere un ajutor pe seama bisericii lor, aflată în curs de construire. Ajutorul cerut le-a fost acordat, cum s-a putut.

Ca de obicei, ierarhul respectiv — care nu era altul decît marele mitropolit Andrei Şaguna († 1873) — a purces a-i „ispiti" pe oaspeţii săi cu tot felul de întrebări privitoare la viaţa religioasă-morală a poporenilor parohiei, la conduita personală şi la activitatea pastorală a preotului-paroh. La un moment dat, după ce a auzit din gura delegaţilor cît de frumos cîntă şi slujeşte la altar păstorul lor sufletesc, ierarhul a întrebat: „Dar, de predicat, predică?"

— „Predică regulat, la fiecare sfîntă slujbă", — au răspuns oamenii într-un glas.

— ...Numai că în fiecare Duminică şi sărbătoare tot predica „aia" o ţine, — răsare unul din ei la vorbă.

Surprins de ineditul acestei informaţii, ierarhul a purces la efectuarea unei anchete în toată regula:

— Şi ce anume vă spune în predica aceea?

Oamenii au început să ridice din umeri. Parcă le pierise graiul. Cumpănindu-se de pe-un picior pe celălalt, unul dintre ei, mai fireş, răspunse: „D-apoi, să fie cu iertare, nu ştim de bunăseamă!"

Şaguna, bucuros că poate da o lecţie şi în acelaşi timp are prilejul să salveze prestigiul oratoric al preotului respectiv, încheie audienţa cu această recomandare:

— Acum, oameni buni, mergeţi în pace, şi cît ce ajungeţi acasă, să-i spuneţi preotului vostru că aşa porunceşte vlădicul lui, ca în fiecare Duminică şi sărbătoare, tot predica „aia" să v-o ţină în biserică, pînă ce vă va intra bine în cap.

Printr-o scrisoare care a pornit pe urmele delegaţilor, preotul-paroh era îndrumat să-şi „aerisească" repertoriul predicatorial.

Întîmplarea aceasta e instructivă, mai ales astăzi, cînd prefacerile pe care le generează vremea noastră impun preotului succesive primeniri ale programelor şi procedurilor sale pastorale.

...Dar nu numai lui, ci şi credincioşilor treji, conştienţi de indicele urcat al mărturiilor prezenţei lor active în clocotul veacului, care ni se cere insistent tuturor.

Trăim — de cînd s-a terminat ultimul război mondial, — zbătîndu-ne să creăm condiţii ca o astfel de calamitate să nu se mai repete, chiar dacă ici-colo răbufnesc conflicte armate generate de învrăjbiri prin nimic justificate, cu atît mai puţin prin hămesitele pofte de acaparare cu orice preţ a ceea ce aparţine altuia. Memoria scurtă sau leneşă a unora a uitat — sau se face că uită — ce a însemnat al doilea război mondial: 2073 de zile de prăpăd şi foc peste o considerabilă parte a planetei noastre căznite nemeritat, zeci de milioane de victime nevinovate, scrum şi ruine acolo unde înfloreau aşezări omeneşti durate cu secole în urmă, plînset, mizerie şi regres chiar şi în acele zone ale Pămîntului în care pasul strivitor al teribilului Marte redivivus n-a duduit decît de la distanţă. Se dă uitării, apoi, că arsenalul atomic contemporan e atît de înspăimîntător, încît declanşîndu-l viaţa ar putea fi stinsă pentru totdeauna (de 20—30 de ori, calculează specialiştii în materie, ca şi cînd odată săvîrşită crima definitivă, ar mai avea cine s-o repete!...)

Bisericile, slujitorii şi credincioşii lor, avem ceva de spus în problemele păcii şi dezarmării. Apărarea păcii şi continua ei consolidare este problema noastră comună, de acută actualitate, de neslăbit interes religios-moral şi umanitar. „Eu am venit — zice Domnul — ca oile mele viaţă să aibă şi *de prisos* să aibă" (Ioan 10, 10); viaţă integră, neîmpuţinată de acţiuni distructive, neslăbită de învrăjbiri iritante, neanemiată de toxinele apetiturilor vinovate, viaţă care să merite a fi trăită, viaţă purtătoare de germeni ai necurmatei dezvoltări, viaţă generatoare de neîntrerupte şi viguroase salturi calitative.

Această viaţă — nu alta — este fără îndoială darul lui Dumnezeu, dar şi *vrednicia* noastră. Ceea ce ai de preţ, păstrezi cu grijă şi valorifici cu folos. Pacea este bunul cel mai de preţ pe care-l avem. *„Pacea este maica tuturor bunurilor...*: nimic nu este asemenea ei; dacă ea lipseşte, toate (celelalte) sînt de prisos", — spune sfîntul părinte bisericesc Ioan Gură de Aur.

De sîrg ne rugăm — împreună cu Sf. Părinte apostolic Clement Romanul —: „Doamne, dă-ne înţelegere şi pace, nouă şi la toţi cei ce locuiesc pe pămînt". Dar atîta nu ajunge. Nu ajunge să oftăm după pace şi nici numai să ne rugăm pentru pace nu ajunge, căci — precum zice Sf. Vasile cel Mare: „Nimic nu este mai propriu creştinului decît să fie făcător de pace; de aceea Domnul ne-a făgăduit cea mai mare răsplată pentru aceasta". O ştim care-i, din a şaptea „fericire" (Matei 5, 9): „făcătorii de pace" sînt *fii ai lui Dumnezeu*; ei *fac* de fiecare dată ceea ce ar face Dumnezeu în locul lor.

Pr. prof. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mesajul umanist al proorocului Ilie

Un om reprezentativ în purtarea ideilor mari, şi în apărarea lor, a fost Proorocul Ilie. El a trăit în veacul al IX-lea înaintea erei noastre. Cărţile istorice ale Vechiului Testament descriu amplu activitatea lui. Deşi ele rezultă că proorocul a îndeplinit o misiune importantă, pentru că el a vestit o altă cale, o cale dreaptă, pentru progresul individual şi colectiv.

Ilie n-a fost un om ca toţi oamenii. El a adus un spor de evidentă noutate în relaţiile dintre oameni. Calitatea de sfînt pe care i-o atribuie Biserica reflectează ideea că Ilie este o persoană recunoscută ca exemplu desăvîrşit al vieţii. El a fost omul care a întruchipat perfecţiunea de gîndire şi puritate morală.

Mîhnit peste măsură că orizontul spiritual al epocii, arghirofilia, nedreptatea socială şi exploatarea omului de către om, strălucesc la „curţile" celor puşi sus pentru o datorie de responsabilitate, Proorocul Ilie înfruntă cu îndrăzneală pe cîrmuitorul ţării, în multe privinţe vinovat principal. Ilie este un exemplu de luptă stăruitoare pentru o lume nouă. El şi are temeiuri. Regele introduse, pe ţară, închinarea la idoli şi practici magice. A oficializat despotismul şi crimele. Determinat de soţia sa, o răutate de femeie, a ucis, cu pietri, pe omul sărac şi cinstit, Nabot, fiindcă acesta nu se învoia să cedeze regelui, pentru cîţiva gologani, singurul său petec de pămînt. Proorocul s-a constituit în apărător public explicînd sensul general al răului, care este o calamitate publică şi o încălcare a ordinei în servirea omului.

Clarvăzător, proorocul a prevenit vlăstarele domnitoare că după astfel de inspirări nu pot avea parte de un sfîrşit lin al vieţii lor. Aşa s-a şi întîmplat. După o luptă pierdută, regele Ahav, rănit greu, se sbătea neputincios în mijlocul unei haite de ciini, care-i lingeau sîngele, iar regina Izabela a fost aruncată pe fereastra palatului, de furia celor răsculaţi împotriva nelegiurilor ei. Trupul reginei a fost apoi sfîşiat de cîinii vagabonzi.

Din această întîmplare se desprinde învăţătura că răul nu rămîne nepedepsit, că păcatele săvîrşite aduc, după ele, numai nenorociri. Mai ales răul şi asuprirea celui sărac, şi slab, şi lăcomirea la bunul lui de avere, mînie pe Dumnezeu şi face să se reverse asupra celor răi urgia lui.

Viaţa omului trebuie să fie o continuă năzuinţă după adevăr şi dreptate, pace şi bună-înţelegere, dragoste şi respect faţă de semeni.

Din activitatea Sfîntului Ilie se desprind multe învăţăminte preţioase. Iată una: Pentru a dovedi regelui Ahav deşertăciunea idolatriei şi-a practicii magice i-a relatat următoarea trăire: „Stăteam pe munte, spunea proorocul, şi iată Domnul a trecut pe lîngă peşteră. Şi înaintea Domnului a trecut un vînt tare şi puternic, care despică munţii şi sfarmă stîncile. Domnul nu era în vîntul acela. Şi după vînt a venit un cutremur. Şi Domnul nu era în cutremurul acela. Şi după cutremur a venit un foc şi Domnul nu era în foc" (III Regi 19, 1).

În această istorisire, Dumnezeu este arătat ca duh adevărat. Prin ea se exprimă adevărul că omul nu poate cuprinde bogăţia însuşirilor „Celui mai mare decît toate lucrurile Sale" Is. Sir. 43—32).

Prin acest răspuns proorocul combate, indirect, practicile magice şi urgiseşte închinarea la idoli.

Numele proorocului este simbolic şi sfînt, căci Ilie înseamnă: „Domnul este Dumnezeul meu." Vorba din bătrîni „nomen est omen" (numele este renumele) i se potriveşte, căci într-adevăr Proorocul Ilie s-a identificat cu marile valori ale existenţei, a trăit şi a propovăduit legea cea dreaptă şi sfîntă şi a considerat o necesitate existenţială, legătura credincioşilor cu Dumnezeu şi cu adevărul. Iisus îl asociază pe proroc la opera sa eshatologică, pentru că a avut un rol unic în desvoltarea societăţii omeneşti.

Iată de ce Sfîntul Ilie este unul dintre cei mai populari sfinţi la români. El este simpatic chiar şi atunci cînd „tună şi fulgeră"...

Mulţi îi poartă numele, unii îl iau de patron, alţii calcă pe urmele Sfîntului, arătîndu-se oameni spre tot lucrul bun gătiţi.

Biserica săvîrşeşte, în fiecare an, la 20 iulie, pomenirea cu laudă şi cu rugăciuni a Sfîntului Prooroc Ilie.

Pomenirea, cu laudă, o facem şi noi atunci cînd reuşim să biruiască duhul adevărului şi duhul dreptăţii în viaţa noastră de fiecare zi.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Dr. Nicodim Cristea (1889—1970)

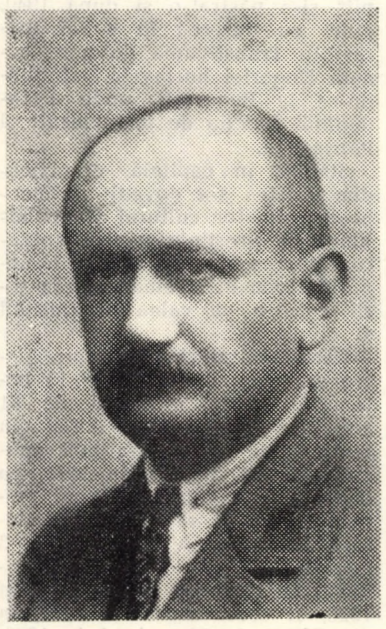

Cărturarul şi juristul Nicodim Cristea a fost unul dintre militanţii de seamă pentru înfăptuirea unităţii naţionale, libertăţii politice şi „unul dintre cei mai zeloşi membri ai Astrei, care a muncit cu abnegaţie, dezinteres şi multă dragoste pentru promovarea culturii în rîndurile poporului nostru".

Viitorul militant pentru cauza naţională, a văzut lumina zilei la 16 iulie 1889, în comuna Negrea, judeţul Arad, într-o familie de intelectuali, pe nume Ioan şi Zorica Cristea, născută Candrea. Copilăria şi-a petrecut-o în satu-i natal, unde tatăl său îndeplinea funcţia de notar, în mediul natural, sănătos, de la poalele munţilor Codru.

Primele cunoştinţe de carte le-a dobîndit la şcoala din sat, sub îndrumarea mamei. La terminarea şcolii primare, s-a înscris elev la gimnaziul din Brad. Studiile secundare le-a urmat la liceul din Beiuş, într-o atmosferă culturală românească, care a contribuit în bună măsură la formarea sa ca luptător pentru cauza naţională. La insistenţa părinţilor, tînărul bacalaureat s-a îndreptat spre Sibiu, pentru a frecventa cursurile Seminarului „Andreian". Anii petrecuţi în Sibiu, Nicodim Cristea i-a dedicat studiului. De la Sibiu, tînărul absolvent pleacă la Pojoni (Bratislava) pentru a urma cursurile facultăţii de drept. După un an se transferă la Viena şi apoi la Cluj. Viaţa ştiinţifică şi culturală din cele trei centre universitare a avut o mare influenţă asupra pregătirii sale ca specialist şi om de cultură. Tot la Cluj, Nicodim Cristea a obţinut titlul de doctor în drept. Pe lîngă sarcinile şcolare, el a desfăşurat şi o bogată activitate în rîndurile tinerilor studioşi, fiind ales preşedinte al asociaţiei studenţeşti.

După încheierea studiilor juridice, Nicodim Cristea a intrat în învăţămînt, îndeplinind funcţia de profesor la liceul comercial din Cluj. Concomitent activează în cadrul „Astrei": ţine conferinţe, organizează biblioteci poporale şi şezători cultural-artistice. Remarcîndu-se prin munca-i rodnică, tînărul doctor în drept a fost ales, în 1913, secretar al Despărţămîntului Cluj al „Astrei". În noua-i calitate, a

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhitectura bisericilor de lemn din jud. Sibiu

Ampla acțiune de evidență, cercetare, conservare și valorificare a patrimoniului spiritual, cultural și artistic statuată prin Legea 63/1974, are în atenție și vechile lăcașuri de cult românești, bisericile de lemn, care secole de-a rîndul au menținut vie în rîndurile populației românești ideea vechimii pe aceste teritorii, unitatea și continuitatea de limbă, de cultură, fiind în același timp păstrătoare ale manifestărilor de artă și cultură populară românească (icoane pe lemn și sticlă, textile, mobilier), documente și tipărituri românești vechi.

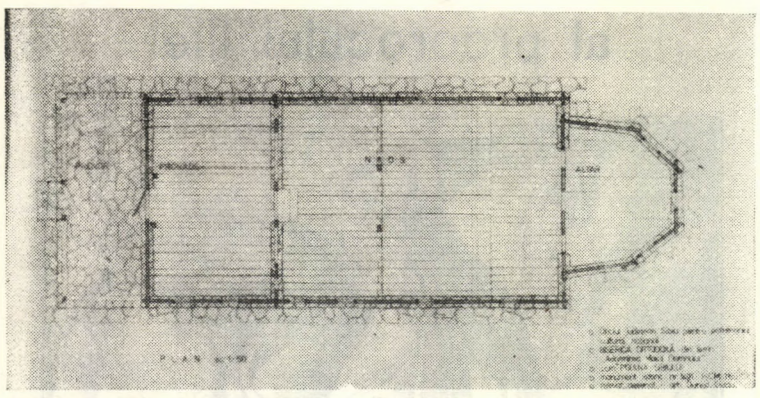

Planșa 1

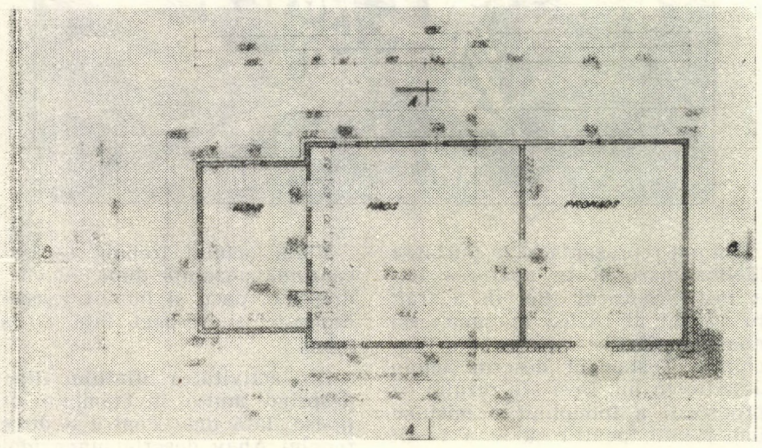

Planșa 2

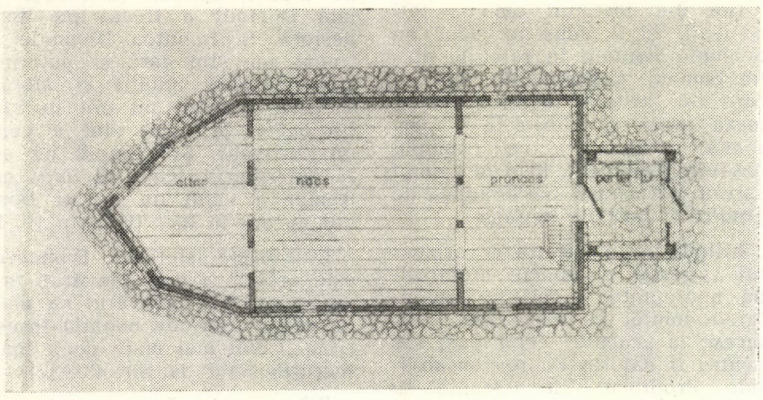

Planșa 3

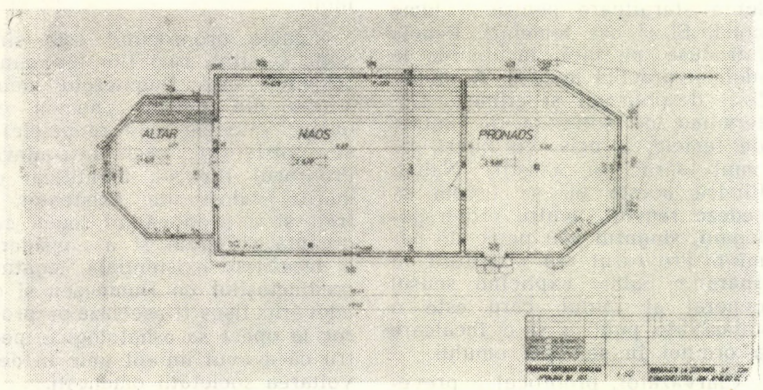

Planșa 4

În secolul nostru, numărul bisericilor de lemn a scăzut, astăzi existînd doar opt biserici în localitățile: Apoldu de Jos, Broșteni, Poiana Sibiului, Ilimbav, Netuș, Sadu, Sîngătin, Presaca. Biserici de lemn construite în forma tradițională bisericilor-sală, cu pronaos, naos, altar — de cele mai multe ori păstrat — se mai aflau în Sălișteș, Vale, Tilișca, Gura Rîului, Rășinari, Mohu, Avrig, Săcel, Ludoș.

Bisericile de lemn sînt situate în mijlocul satelor, pe o ridicătură de pămînt. Această așezare, într-un loc de unde să domine întreaga priveliște înconjurătoare, poate avea explicații multiple: să fie vizibilă de la mari depărtări, să se distingă prin acest fapt de locuințele țărănești ale așezării, să fie mai puțin expusă inundațiilor sau incendiilor.

Cadrul natural întregește ansamblul edificat; de aceea bisericile de lemn, cînd sînt mutate dintr-un loc în altul, își pierd din valoarea artistică pe care au avut-o „in situ". O parte a acestor monumente, care au înfruntat veacurile pînă în zilele noastre, se află în cu totul alt loc decît cel unde au fost înălțate inițial. Este cazul bisericii din Netuș, adusă din Toarcla (jud. Brașov), al celei din Ilimbav, adusă din Noul (jud. Sibiu), al celei din Apoldu de Jos, adusă din Ocna Sibiului și al celei din Sîngătin, adusă probabil din Topîrcea (jud. Sibiu).

În ceea ce privește datarea bisericilor existente, pisaniile nu pot fi luate drept elemente sigure de datare; prezintă, totuși, importanță, fiind „o dată" în existența monumentului.

Cauzele inexistenței unor biserici de lemn datate mai timpuriu decît sfîrșitul secolului al XVIII-lea se datoresc unei complexități de factori: materialul din care erau construite aceste monumente nu putea rezista pînă astăzi condițiilor climatice, creșterea numerică a populației a impus mărirea lăcașului vechi sau înlocuirea acestuia, contribuind la scăderea numărului bisericilor de lemn din județ.

I. TIPOLOGIA PLANIMETRICĂ

Analiza bisericilor de lemn din județul Sibiu, trebuie să aibă în vedere, în primul rînd, elemente de planimetrie caracteristice, unitatea și varietatea acestora. Din punct de vedere al planului, bisericile de lemn din județ se încadrează în trei tipuri distincte:

a) Cu navă dreptunghiulară și absida retrasă în interior față de linia pereților de sud și de nord ai navei. În cadrul acestui tip distingem două variante: cu absidă poligonală (Broșteni, Poiana, Netuș — pl. 1) și cu absidă pătrată (Sîngătin și Ilimbav — pl. 2).

b) Cu navă dreptunghiulară și absidă poligonală, ale cărei laturi de nord și de sud pornesc din extremitățile de nord-est și sud-est ale naosului și sînt oblice față de restul planului dreptunghiular al navei (Sadu — pl. 3).

c) Cu navă dreptunghiulară și pronaosul poligonal ale cărui laturi de sud și de nord sînt în prelungirea navei (Apoldu de Jos — pl. 4).

II. ELEVAȚIE

La baza fiecărei construcții se află un soclu care nu depășește 30—40 cm, fiind confecționat din bolovani de rîu. Sînt și cazuri în care soclul lipsește, talpa sprijinindu-se direct pe pămînt (Netuș) fapt care duce la o rapidă uzură fizică. Bisericile de lemn din județul Sibiu au pereții confecționați din cununi de bîrne orizontale, sistem cunoscut și sub denumirea de „blokbau". Bîrnele, sînt cioplite în patru muchii pentru ca suprafețele să fie cît mai plane, nepermițînd formarea curenților de aer în interior, fie îmbinate în două feluri:

a) cînd sînt lungi cît peretele au capetele prinse în „cheotori";

b) cînd sînt scurte, peretele are din loc în loc „usciori" verticali canelați pe două laturi, tocmai pentru a prinde capetele acestor bîrne orizontale.

Un element de construcție preluat de la casa de locuit și amplasat la biserică este „tîrnațul" (prispa). Atît la casa țărănească cît și la biserica de lemn, tîrnațul a apărut ca un element de primă importanță în asigurarea trăiniciei construcției, fiind în general specific bisericilor de lemn din Transilvania. Apariția pridvorului la bisericile de lemn este determinată de diferiți factori: pridvorul este făcut „să adăpostească oamenii pe vreme rea pînă ce se deschide biserica", sau la înmormîntare, parastasul se așează de multe ori pe masa din tîrnațul bisericii.

La început, însă, tîrnațul a apărut ca o necesitate constructivă de a apăra talpa construcției de apa ce cade de pe acoperiș.

Tîrnațul și nava sînt adăpostite de un singur acoperiș pe cunune de bîrne ce pornesc din partea superioară a pereților. Căprioriii sînt lungi, ceea ce face ca înălțimea acoperișului să cuprindă două treimi din înălțimea edificiului. Pe toată lungimea construcției, căprioriii se succed din metru în metru. Deasupra absidei, căprioriii sînt mai mici, acoperișul micșorîndu-se și el. Această gradație ascensională a acoperișului crează impresia de monumental, de operă desăvîrșită.

Turnurile ar fi apărut, în principal, ca o necesitate practică. Erau necesare amenajări speciale, de unde oamenii să poată supraveghea bunul mers al vieții co-

Aurelia Cozma
muzeograf

(Continuare în pag. a 4-a)

Pacea - perpetuă preocupare

(Continuare din pag. 1)

Dar atunci ce sînt potrivnicii păcii? Răspunde — drastic — Sf. Ioan Hrisostom: „fii ai diavolului". Nu putem face — și nu sîntem dispuși să dăm — nici un rabat la ceea ce spune Sf. Părinte citat. Opțiunea noastră s-a pronunțat de cînd a răsunat sub stele programul betleemit: „*... pe pămînt pace*" (Luca 2, 14).

... Cu îngereasca întregire explicativă, toarsă din același caer celest: „*... între oameni bunăvoire*" (textul citat).

Tot Sf. Ioan Hrisostom atrage atenția că „Întîistătătorul Bisericii nu zice numai: *Pace vouă*, ci: *Pace tuturor*. Căci, ce folos dacă avem pace cu unul, iar cu altul război și luptă? Care este cîștigul? Și în corp, dacă unele mădulare sînt liniștite, iar altele tulburate, nu se poate statornici niciodată sănătatea, ci prin buna rînduială, prin acordul și pacea tuturor". „Doamne, dă-ne înțelegere și pace nouă și la toți cei ce locuiesc pe pămînt" (Sf. Clement Romanul).

Pacea cu Dumnezeu și pacea cu aproapele instalează în ființa noastră climatul sufletesc al bunăvoirii care întreține iubirea de semeni și temeluiește dreptatea. Aceasta este nepieritoare avuție pentru toți credincioșii creștini și pentru societatea organizată peste tot.

„*Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici și pentru întrunirea tuturor*" (ectenie), Domnului să ne rugăm și *să acționăm* fără preget și fără slăbire. Să nu uităm că pacea poate fi servită și cînd nu este direct primejduită, căci binefacerile ei suportă și reclamă permanent cote înalte de sporuri calitative. Enormele cheltuieli care se fac pentru înarmări astăzi, pot căpăta destinația constructivă pe care omenirea o cere, transformarea lor în acte de propășire, în factori de înaintare multilaterală. E menirea luptei pentru pace să aducă la îndeplinire acest program salvator.

Dr. Nicodim Cristea

(Continuare din pag. 1)

depus „o activitate exemplară", după cum aprecia „Asociațiunea" din Sibiu.

Mobilizat în armata austro-ungară, cu gradul de căpitan, a luat parte la primul război mondial, atît pe frontul din Galiția, cît și pe cel din Italia. În anii conflictului militar, căpitanul Nicodim Cristea a desfășurat în rîndurile soldaților români o bogată activitate culturală, răspîndind cărți și ziare în limba lor maternă, primite din partea „Astrei" sibiene, a Reuniunii femeilor române din Sibiu, precum și a redacției ziarelor românești din Transilvania.

Pe la mijlocul lunii octombrie 1918, împreună cu alți ofițeri și soldați români, părăsește frontul și se înapoiază acasă. Ajuns în Cluj, ia legătura cu avocații Ioan Giurgiu și Amos Frîncu, în vederea organizării românilor. A luat parte la evenimentele revoluționare din orașul de pe Someș, la constituirea senatului național român și a gărzii naționale. Acționînd cu dăruire și fermitate, pentru înfăptuirea idealului național, dr. Nicodim Cristea a avut un rol însemnat în organizarea românilor din oraș și împrejurimi în consilii și gărzi naționale.

În ultima decadă a lunii noiembrie, cu prilejul alegerilor ce au avut loc în cercul electoral Cluj II, dr. Nicodim Cristea a fost ales delegat pentru Adunarea Națională, ce urma să se întrunească la Alba Iulia, împreună cu Amos Frîncu, Ioan Giurgiu, Iuliu Muis și Pavel Alb.

Pe baza mandatului încredințat, el a luat parte la forumul întrunit la 1 decembrie 1918, în cetatea Alba Iuliei, unde, exprimînd voința de neclintit a alegătorilor de înfăptuire a idealului național, a votat pentru unirea Transilvaniei cu România.

După înfăptuirea unității naționale, Nicodim Cristea a luat parte activă la introducerea administrației românești în Transilvania. Ținînd seama de nevoile de personal specializat, dînsul a consimțit să părăsească munca din învățămînt și să intre în administrație. Ca urmare, în perioada 1919—1923, a îndeplinit funcția de primpretor al plasei Hida, județul Cluj, între 1923—1925, primar al orașului Zalău; iar între anii 1926—1927, prefect al județului Sălaj. În anii cînd a funcționat în administrație, Nicodim Cristea s-a preocupat cu multă competență și căldură de rezolvarea problemelor social-economice și culturale.

Odată cu introducerea administrației românești, el a venit în sprijinul populației sărace și a orfanilor de război. Cu ocazia unor serbări date în folosul copiilor rămași orfani de pe urma războiului, organizate din inițiativa sa, a fost încasată suma de 32.228 lei, destinată ajutorării lor. De asemenea, la intervenția sa, 50 din acești copii, au fost trimiși spre îngrijire și educare în instituțiile organizate de Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război.

Activitatea sa pe tărîm cultural a fost deosebit de bogată și rodnică. Ales președinte al Despărțămîntului Almaș al „Astrei", în 1921, și apoi al Despărțămîntului Sălaj al „Asociațiunii" în 1923, „a ajuns să fie un adevărat promotor al culturii poporului, atît în plasa Almașului și în județul Sălaj, prin conferințe, prelegeri poporale, înființarea de biblioteci aproape în fiecare comună, înscrierea a mai multor sute de noi membri în *Astra*, prin inițierea ridicării monumentului lui Mihai Viteazul la Guruslău, înființarea unei librării și tipografii în Zalău, înființarea *Casinei române* și a unui cămin „de ucenici", după cum se consemnează în documentele de epocă. Acestora li se adaugă și unele realizări în domeniul aprovizionării populației cu produsele necesare, între care amintim „înființarea cooperativei de consum *Albina* din orașul reședință de județ". Fiind unul dintre membrii cei mai activi din despărțămintele „Astrei", doctorului în drept Nicodim Cristea i s-au adus mulțumiri în mai multe rînduri, atît în adunările generale, cît și de către Comitetul Central al „Astrei".

Mutîndu-se la Cluj în 1927, unde-și va deschide un birou avocațial, el a continuat să desfășoare o bogată și vie activitate culturală în cadrul „Astrei", de care se simțea legat atît de adînc sufletește. Calitatea de activist de prestigiu al „Asociațiunii" și-a păstrat-o și după 1940, cînd, cu durerea în suflet, părăsește Transilvania de nord cedată Ungariei horthyste, refugiindu-se la București, unde a îndeplinit funcția de jurisconsult al Patriarhiei.

Stabilit în capitală, dr. Nicodim Cristea s-a dovedit un neobosit animator cultural și un militant de prestigiu pentru apărarea intereselor naționale ale poporului român și emanciparea țării noastre pe calea progresului și civilizației.

Cărturarul patriot Nicodim Cristea s-a stins din viață la 19 octombrie 1970, în vîrstă de 81 ani, la București. Deși dorea din toată ființa sa, el n-a mai apucat să vadă înălțat, în 1976, pe dealul de la Guruslău, noul monument, menit să eternizeze victoria lui Mihai Viteazul de la 3 august 1601, în locul aceluia ridicat din inițiativa și truda sa, în 1926, și care fusese distrus prin dinamitare la 29 noiembrie 1940, de către ocupanții horthyști.

Prin întreaga sa activitate, pusă în slujba cauzei naționale, omul de cultură Nicodim Cristea a intrat adînc în istoria și conștiința poporului nostru.

Mănăstirea Moisei - fiica Maramureşului

Aici, în inima Maramureşului, la Moisei, unde se adună toate rîurile acestei ţări voievodale: Iza, Mara, Cosăul şi Vişeul, în Sighetul Marmaţiei, ca un sîmbure de foc, ca o oază de lumină, modestă şi sfîntă, se găseşte o bisericuţă, un altar curat, în care se păstrează o atmosferă rămasă în aceste locuri de pe timpul dacilor liberi şi a urmaşilor acestora, care sînt românii de aici, curaţi, neamestecaţi cu coloniştii aduşi, cum se spune de către Eutropius „din toată lumea romană" („ex toto Orbe Romano").

Această biserică este un semn, o vatră românească, care vorbeşte despre statornicia poporului român pe aceste meleaguri, de continuitatea şi de unitatea noastră spirituală.

Modestă din punct de vedere material, dar foarte bogată şi măreaţă din punct de vedere spiritual, ea este vatra în care se păstrează candela aprinsă, adusă de la Constantinopol la Mănăstirea Peri, lumină pe care noi românii am moştenit-o de la Sfinţii Părinţi, de la Sfinţii Apostoli, de la mormîntul Domnului, de la Ierusalim, ce s-a păstrat aici în ţara voievozilor dreptcredincioşi Dragoş şi Bogdan, care pentru Legea lor strămoşească, au primit mai bine să-şi părăsească ţara, să se lapede de toate cele pămînteşti şi să se strămute peste munţi, unde au întemeiat o nouă ţară, Ţara Moldovei, ce sute de ani a întărit şi sprijinit poporul român din Maramureş şi Transilvania, pentru a-şi păstra Legea, limba şi fiinţa, nealterate.

Aici, în această capelă modestă, ca şi în toate bisericile străvechi din Maramureş, se păstrează nestinsă candela aprinsă şi păstrată cu preţul vieţii şi de Sfinţii şi marii ierarhi români Iosif Stoica şi Sava Brancovici, care tocmai din inima Transilvaniei, de la Alba Iulia, în anul 1672 a venit în Maramureş şi a sporit lumina candelelor în bisericile româneşti şi în sufletele creştineşti, ce erau strîmtorate de cei ce luptau să fure sufletul acestui popor luminos din Maramureş. Sfîntul Sava, martirul şi mărturisitorul dreptei credinţe din Transilvania, a binecuvîntat atunci creştetul maramureşenilor şi a sfinţit vatra cea nouă a Mănăstirii de la Moisei.

Capela aceasta are chipul femeilor din Maramureş, a fecioarelor din aceste locuri, modest dar curat, fără podoabe exterioare, dar purtînd în sine o comoară nemuritoare, comoara dreptei credinţe, ce va dăinui aici, cît va dăinui neamul românesc în această ţară.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

Pagini din istoria românilor americani [6]

America anului 1900 se caracteriza, poate, mai mult ca oricînd, printr-un deosebit *spirit de organizare*. „Mixtum compozitum" a diferite naţiuni, poporul american era confruntat cu puternicul exod de imigranţi ce invadaseră ţara, prezentînd un real pericol pentru securitatea economiei şi a vieţii sociale. Afluxul noilor veniţi, dispuşi a lucra în orice fel de condiţii, pentru o retribuţie derizorie, a determinat în scurtă vreme o scădere îngrijorătoare a salariilor, creşterea ratei şomajului în rîndul muncitorilor americani şi dispariţia aproape totală a normelor de securitate a muncii. Lipsiţi de cetăţenia americană, de beneficiile ce decurgeau din aceasta, emigranţii erau supuşi unei exploatări nemiloase în fabrici, mine şi pe şantiere. Sporadicele măsuri de ajutor social luate de unii mari industriaşi nu-şi puteau atinge scopul, deşi sumele alocate se ridicau la mai multe zeci de milioane de dolari anual. În atari condiţii, singura metodă viabilă rămînea soluţia într-ajutorării membrilor aceleiaşi comunităţi, procedeu care a dat în Statele Unite rezultate foarte bune încă de timpuriu. Curînd, această idee s-a încetăţenit într-o măsură atît de mare, încît membrii comunităţilor neorganizate erau consideraţi „inculţi". Cauzele rezidă în avantajele ce le aduceau aceste societăţi şi care n-au întîrziat să se arate, asigurînd membrilor o serie de beneficii irealizabile pe alte căi.

Lipsa de organizare a românilor din America era urmarea firească a condiţiilor în care trăiseră acasă, ca şi a scopului pentru care veniseră în Statele Unite. Ei au resimţit repede această stare de lucruri, însă dorinţa de a locui vremelnic în America, atît timp cît le era necesar a strînge o anumită sumă de bani, îi determină a lua la început o atitudine pasivă în faţa organizării, dînd frîu egoismului şi individualismului. Desele accidente de muncă, cazurile de invaliditate şi deces, bolile şi exemplul cotidian furnizat de celelalte naţiuni conlocuitoare i-au convins pe românii de necesitatea şi avantajele înfiinţării acestor societăţi. La toate aceste exemple se adăugau sfaturile unor luminaţi şi inimoşi imigranţi ca Ilie Martin Sălişteanu, Ion Popaiov, Ioan Hoza, Ioan Păcurariu, Ion Şufană, Marcu Lazăr şi alţii, ce îndemnau la organizare în societăţi, menite a deveni „centre puternice de educaţie naţională, o vatră încălzită cel puţin o dată pe săptămînă de doina românească, de citirea scrierilor româneşti şi a gazetelor din patria-mamă".

Un alt stimulent ce a îndemnat la organizare a fost cel naţional. În Transilvania orice manifestare cu caracter naţional era cu desăvîrşire interzisă, în timp ce America oferea toate posibilităţile de manifestare.

La 2 noiembrie 1902 românii americani trec la organizarea primelor societăţi de ajutor şi cultură: „Carpatina" în Cleveland, Ohio şi „Vulturul" în Homestead, Pa. Societăţile aveau la început un caracter pur social, fiind destinate în principal întrajutorării membrilor sau a familiilor, în caz de boală, invaliditate sau deces. Cu timpul, fiind singurele locuri de întîlnire şi de păstrare a tradiţiilor seculare aduse cu ei în S. U. A., societăţile primesc şi un caracter cultural, îmbogăţindu-se adesea cu cîte o bibliotecă ce conţinea cărţi, ziare şi reviste din România şi Ardeal. Numărul membrilor acestor societăţi a continuat a rămîne încă multă vreme scăzut din cauza lipsei spiritului de organizare, iar distanţele mari existente între oraşele cu o numeroasă populaţie românească au împiedicat procesul de apropiere, de cunoaştere reciprocă şi de iniţiere a unor acţiuni comune.

Întrucît la început nu dispuneau de un local propriu, ele au activat mult timp în restaurantele româneşti, „salooner"-ul (crîşmarul) fiind cel dintîi care şi-a dat seama de beneficiile acestei organizări În aceste localuri aveau loc şi întîlnirile cu emigranţii proaspăt sosiţi, se efectuau tranzacţii comerciale, se procurau bilete pentru întoarcerea acasă sau se expediau banii agonisiţi familiilor din ţară. În sînul lor a prins consistenţă viaţa românească a emigranţilor, iar în atmosfera de libertate au izbucnit cu tot elanul sentimentele naţionale sufocate în patria de unde veniseră.

Din îndemnul lui Ilie Martin, la 4 iulie 1906 la Homestead, Pa. a avut loc o întrunire a reprezentanţilor societăţilor „Vulturul" din localitate, „Învierea" (Martins Ferry, O.), „Transilvania" (South Sharon, Pa.), „Unirea română" (Youngs-

Prof. *Eugen Lazăr*

(Continuare în pag. a 4-a)

Pîinea care s-a pogorît din cer

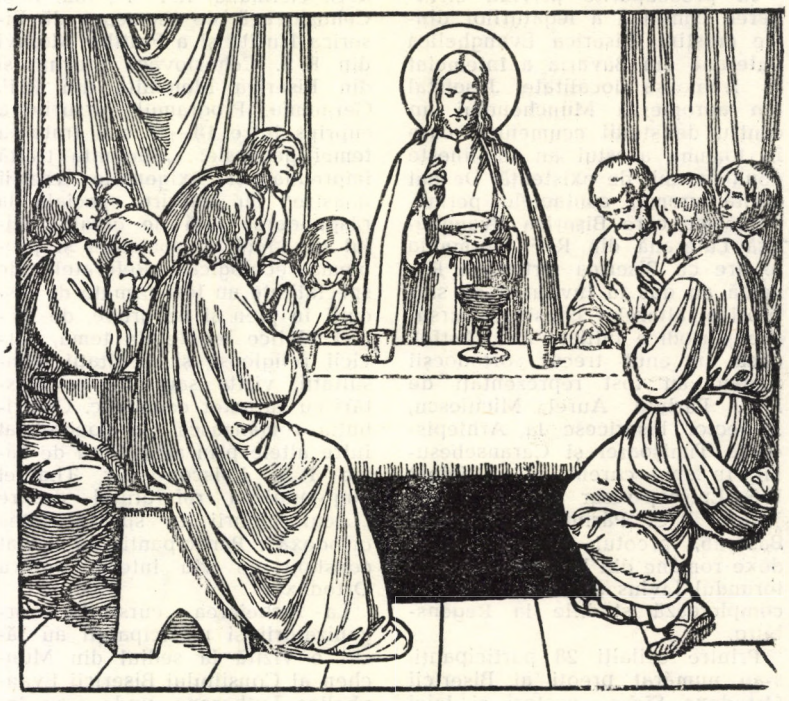

Dacă prin sfîntul Botez se deschide credinciosului poarta de intrare în împărăţia Harului lui Iisus Hristos; dacă prin Sfînta Mirungere i se dă puterea creşterii în viaţa cea nouă, Sfînta Euharistie reprezintă pentru el unirea cu Hristos — desăvîrşita încorporare în Biserică, Trupul lui Hristos. Este, prin urmare, o strînsă legătură între aceste trei Sfinte Taine ale „iniţierii creştine". Ceea ce începe Botezul duce la împlinire Euharistia sau, după cuvîntul lui Teofan al Niceei, „lucrul Botezului îl desăvîrşeşte Euharistia. Dacă prin Botez Hristos îi face pe oameni fraţi ai Săi, prin Euharistie îi face chiar mădulare ale Trupului Său". Dar pentru ca aceste două lucrări sfinte să-şi împlinească cu adevărat rostul lor mîntuitor trebuie să li se acorde caracterul de Sfinte Taine, adică de lucrări văzute, întemeiate de însuşi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, în Biserica Sa, prin care se conferă într-un chip văzut, Harul lui Dumnezeu cel nevăzut, — şi nu doar simple simboale, amintiri ale unor întîmplări de demult.

Creştinii de toate confesiunile istorice par să încline tot mai mult spre această concepţie. Un document recent al *Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, Comisia *Credinţă şi Constituţie* subliniază un oarecare consens creştin în această privinţă atunci cînd spune: „această masă a pîinii şi a vinului este Taină (Sacrament), semn eficace şi asigurare a prezenţei lui Hristos însuşi care şi-a jertfit viaţa Sa pentru toţi oamenii şi S-a dat lor ca *Pîine a vieţii*; pentru această raţiune, masa euharistică este Sacrament al Trupului şi Sîngelui lui Hristos, este Taina prezenţei Sale reale" (Cf. *La réconciliation des Eglises, baptême, eucharistie, ministère*, Les Presses de Taizé 1974, p. 31).

Conceptul de simple simboale pentru sfintele Taine rămîne astfel tot mai mult în urmă şi străin de cugetarea şi mai ales de viaţa autentic creştină. Botezul-simbol rămîne astfel o simplă declaraţie de încreştinare, fără putere de a ierta păcatul strămoşesc cu care ne naştem toţi — ca şi păcatele personale, în cazul adulţilor, pînă la botezare. Euharistia — „simbol al Trupului şi Sîngelui Domnului", rămîne o simplă comemorare a Cinei Domnului, fără puterea dată ei la instituire de către Însuşi Domnul — „spre iertarea păcatelor". Precum Botezul-simbol nu ne naşte întru Hristos aşa Euharistia-simbol sau numai comemorare, nu ne poate aduce unirea reală cu Hristos.

Aşa a înţeles Biserica întotdeauna Sfînta Euharistie; desigur, mai întîi ca o comemorare, mai bine zis o actualizare, a Jertfei unice de pe Golgota, dar şi ca Sfîntă Taină a prezenţei reale a lui Hristos după cum S-a făgăduit „pînă la sfîrşitul veacurilor".

Cum a împlinit Iisus această făgăduinţă? Unii creştini înclină să creadă că Iisus petrece între noi numai prin cuvîntul Său cuprins în Sfînta Scriptură, deşi se ştie că această Sfîntă Carte nu cuprinde toate cîte a făcut şi a învăţat Iisus (Ioan 20, 30), că multe învăţături ni s-au transmis pe calea Sfintei Tradiţii a Bisericii. Desigur, „cuvîntul" este şi el o formă de comuniune între cel ce ascultă şi cel de la care emană. Citindu-l sau ascultîndu-l simţi prezenţa tainică a celui ce l-a grăit. Noi credem că Iisus împlineşte făgăduinţa de a fi cu noi pînă la sfîrşitul veacurilor, şi prin cuvîntul Său — desigur, dar mai presus de aceasta, în chip desăvîrşit, prin Sfînta Euharistie care reprezintă — după însuşi cuvîntul lui Iisus — *Pîinea care S-a pogorît din cer*. Preînchipuită în minunea săturării popoarelor în pustie, Sfînta Euharistie a fost aşezată la Cina cea de Taină prin cuvintele pe care Biserica le repetă, ca o comemorare pioasă, în cadrul Sfintei Liturghii, mai înainte de a se ruga şi a cere, ca prin lucrarea Sfîntului Duh, în Epicleză, pîinea şi vinul euharistic să se prefacă în însuşi Trupul şi Sîngele Domnului, să devină pentru credincioşi „Pîinea care S-a pogorît din cer" spre unirea cu Hristos şi spre iertarea păcatelor lor.

Cuvintele instituirii acestei Sfinte Taine nu pot fi înţelese nicidecum altfel decît în înţelesul lor literal. Ori cine ar vrea să le „tîlcuiască" în înţeles spiritual, alegoric etc., se loveşte de asemănarea pe care a făcut-o însuşi Iisus cu „mana" pe care au primit-o israilitenii în pustie, deci cu sensul unei mîncări reale. Că „Pîinea" despre care vorbeşte Iisus şi spune „că este adevărată mîncare", sminteşte pe iudei şi chiar pe unii dintre ucenici, nu trebuie să ne mire, dacă ne gîndim că această explicaţie dată de Iisus are loc înainte de Cruce şi de Înviere. Ea vine să întărească învăţătura Bisericii despre Sfînta Euharistie ca Jertfă şi Sfîntă Taină a prezenţei reale a lui Iisus într-însa. După Înviere, cei doi călători spre Emaus, Luca şi Cleopa, mărturisesc Apostolilor „cum a fost cunoscut de ei la *frîngerea pîinilor*" (Luca 24, 35). Întru această *„frîngere a pîinii"*, în comuniune deplină şi în rugăciuni petreceau cei dintîi creştini (F. Ap. 2, 42) în toate zilele, dar mai ales „în ziua cea dintîi a săptămînii, adică duminica" (F. Ap. 20, 7) sub conducerea Apostolilor, şi mai tîrziu a urmaşilor aşezaţi de ei, în deplina convingere că prin aceasta ei împlinesc porunca lui Iisus — „aceasta să o faceţi întru pomenirea Mea" (I Cor. 11, 25) — dar şi cu încredinţarea că în această Sfîntă Taină a Bisericii Hristos li se împărtăşeşte în chip real.

Sfîntul Chiril al Ierusalimului spune: „Cînd însuşi Iisus a zis despre pîinea pe care o ţinea în mîini: acesta este Trupul Meu, cine va îndrăzni să nu creadă? Şi cînd însuşi a încredinţat şi a zis despre pahar: acesta este sîngele Meu, cine va îndrăzni să se îndoiască cum că acesta nu este sîngele Său?" Şi totuşi, precum se cunoaşte din istoria Bisericii, au existat oameni cu viaţă virtuoasă, de mari înălţimi duhovniceşti, care, aşezînd înaintea credinţei poveţele simţurilor trupeşti, s-au îndoit, dar Dumnezeu a binevoit, ca şi în cazul Sfîntului Apostol Toma, să întoarcă îndoiala lor în argumente puternice în sprijinul adevărului credinţei.

*

Sfîntul Ioan Gură de Aur ne dă bun îndemn cînd zice: „De ce vă munciţi (= chinuiţi) să adînciţi ceea ce nu are fund? De ce căutaţi să înţelegeţi ceea ce nu se poate înţelege (omeneşte)? De ce voiţi să pătrundeţi ceea ce nu se poate pătrunde? Să nu pretindem a judeca cu mintea lucrurile dumnezeieşti, nici a le supune legilor şi necesităţilor naturii. Să credem lui Dumnezeu în toate lucrurile şi să nu I ne împotrivim nicidecum, chiar dacă ceea ce se spune pare contrar cugetărilor şi vederilor noastre."

Mai mult decît a cerceta cu mintea şi a încerca să pătrundem adîncul cel nepătruns al acestei Sfinte Taine, prin care Iisus ni se împărtăşeşte în mod real, ne este de folos să cugetăm asupra urmărilor şi foloaselor pe care creştinul le are de pe urma primirii — cu cercetarea cuvenită (I Cor. 11, 28) şi cu mărturisirea înaintea duhovnicului — a Pîinii care S-a pogorît din cer.

Sfinţii Părinţi, şi cu ei întreaga Tradiţie sfîntă a Bisericii, sînt unanimi în a mărturisi că Sfînta Euharistie uneşte în chip tainic pe credincioşi cu Iisus, îi hrăneşte, îi întăreşte şi-i desăvîrşeşte în viaţa cea nouă începută în Sfîntul Botez pînă la a-i face, după cuvîntul Sf. Apostol Petru, „părtaşi ai dumnezeieştii firi" (II Petru 1, 4).

*

Sfînta Euharistie dă preţ şi sens întregii noastre existenţe. Zice un sfînt Părinte că dacă torni într-un pahar de apă simplă cîţiva stropi dintr-un vin vechi şi bun, şi apa aceea primeşte gustul vinului încît poate fi chiar socotită şi luată ca vin, tot aşa şi în apa cea simplă a existenţei noastre, dacă se amestecă stropi din „Vinul cel nou" — din Sîngele cel neprețuit al lui Hristos, primeşte după vrednicie preţ înaintea lui Dumnezeu. Tot aşa „o putere mai mare cînd întîlneşte pe una mai mică, n-o mai lasă să rămînă aşa cum era; fierul pus în foc nu mai are nimic din fier, după cum şi lutul şi apa, puse la foc, îşi pierd din însuşirile lor. Dacă aşa stau lucrurile între puteri de acelaşi fel, atunci ce va trebui să zicem cînd intră în joc o putere suprafirească?"

„Aşadar — scrie N. Cabasila, de la care împrumutăm aceste perle de cugetare creştină — este limpede că atunci cînd Hristos se revarsă în sufletele noastre şi se face una cu ele, noi ne-am schimbat, ne-am făcut asemenea lui, întocmai cum se întîmplă cînd o pictură de mireasmă cade într-un vas mare cu apă. Roada acelui miros este în stare să facă din cei peste care s-a revărsat nu numai binemirositori, ci încă se dea din acel miros bun şi altora, după cuvîntul Sfintei Scripturi: „Şi noi sîntem din buna mireasmă a lui Hristos" (II Cor. 2, 15).

Primirea Sfintei Euharistii de către credincioşi este urmarea firească a lucrării Sfîntului Botez. Numai fiindcă am primit Sfîntul Botez şi am fost, în felul acesta, renăscuţi în Hristos — „îmbrăcaţi întru El", Îl putem primi în chip desăvîrşit în Sfînta Euharistie, semnul desăvîrşitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu şi arvuna vieţii veşnice a lui Dumnezeu dată prin Iisus Hristos. Toate aceste lucrări sfinte — de valoarea unei re-creaţii a făpturii, îşi împlinesc pe deplin rostul numai dacă le primim şi le privim ca adevărate Sfinte Taine şi nu simple acte simbolice.

Să primim deci, Sfînta Euharistie întotdeauna ca pe Pîinea care S-a pogorît din cer; ca pe „Paştile cele mari şi preasfinţite" rugîndu-ne „Înţelepciunii şi Cuvîntului lui Dumnezeu" să ne dăruiască nouă „să ne împărtăşim cu El mai adevărat în ziua cea neînserată a Împărăţiei Sale".

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

CURSURI ECUMENICE

În preocupările privind strîngerea continuă a legăturilor dintre creştini, Biserica Evanghelică Luterană din Bavaria a întemeiat în frumoasa localitate Josefstal din apropierea Münchenului un centru de studii ecumenice, care în toamna acestui an împlineşte două decenii de existenţă. De mai multă vreme, contactele permanente pe care Biserica Evanghelică Luterană din R. F. Germania le are cu Biserica Ortodoxă Română au dus la invitarea de slujitori ai altarelor noastre la cursurile periodice iniţiate aici. Astfel, dacă în anul trecut, ortodocşii români au fost reprezentaţi de P. C. Părinte Aurel Miculescu, inspector bisericesc la Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, în anul curent au participat P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul, P. C. Părinte dr. Mircea Basarab, preotul parohiei ortodoxe române din München şi doctorandul Livius Jebelean, care îşi completează studiile la Regensburg.

Printre ceilalţi 28 participanţi, s-au numărat preoţi ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, pastori şi laici din Biserica Anglicană, Bisericile lutherane din R. F. Germania şi R. D. Germană, R. P. Polonă, R. S. Cehoslovacă, de asemenea din Biserica Husită şi a Fraţilor Moravi din R. S. Cehoslovacă precum şi din Biserica Menonită din R. F. Germania. Programul cursurilor a cuprins între 18—27 mai tratarea temei generale: „Speranţa trăită împreună şi exigenţele vremii noastre" cu referire specială la răspunderea faţă de creaţie, stilul de viaţă în societate şi problema ecologică. Referatele de specialitate au fost urmate de discuţii în plen şi pe grupe, de lecturi biblice legate de temă, servicii religioase şi meditaţii, consultaţii, vizite sau alte manifestări cu caracter ecumenic. Contribuţia românească s-a concretizat între altele prin susţinerea de către P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul a referatului despre „Locul naturii în spiritualitatea ortodoxă". Participanţii au arătat constant un viu interes pentru Ortodoxie.

La încheierea „cursurilor" organizatorii şi participanţii au făcut o vizită la sediul din München al Consiliului Bisericii Evanghelice Lutherane, unde s-au întreţinut cu personalul din conducere.

Vizita unei delegaţii a B.O.R. în R.S.F. Iugoslavia

La invitaţia conducerii Vicariatului ortodox român din Vîrşeţ şi pe temeiul încredinţării primite din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a efectuat o vizită în R.S.F. Iugoslavia, Provincia Autonomă Voivodina, de la 19 la 21 iunie a. c.

Prima etapă a constituit-o Vîrşeţul unde înaltului ierarh i s-a rezervat o caldă primire în biserica ortodoxă română. Erau de faţă clerul din cuprinsul vicariatului şi credincioşi. Lor li s-au alăturat reprezentanţii celorlalte culte religioase din localitate. După serviciul doxologiei, de-o parte şi alta s-au rostit cuvinte adecvate momentului.

Apoi la sediul Vicariatului ortodox român, înalt Prea Sfinţia Sa s-a întîlnit cu protopopii şi preoţii prezenţi, cărora le-a transmis binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin, i-a asigurat de purtarea de grijă a Bisericii-mame şi a întreţinut discuţii asupra modului cum se desfăşoară viaţa bisericească în parohiile ortodoxe române din Iugoslavia.

În continuare, împreună cu reprezentanţii vicariatului, ierarhul ortodox român a fost primit de primarul Vîrşeţului şi alte autorităţi de stat.

Ziua următoare, 20 iunie, a înscris în program vizitarea parohiei Banatsko Novo-Selo (Satu Nou) unde a fost oficiată Sfînta Liturghie împreună cu hirotonirea întru diacon a absolventului de seminar teologic Traian Ghilezan. A urmat agapa servită în sala de întruniri a parohiei iar spre seară slujba vecerniei.

Duminică, 21 iunie, s-a săvîrşit tîrnosirea monumentalei biserici din Ovća (Ofcea) urmată de Sfînta Liturghie în cadrul căreia a fost hirotonit preot-duhovnic proaspătul diacon Traian Ghilezan pe seama parohiei Bariţe (Sân-Ianăş). Şi aici s-a organizat o masă comună onorată de reprezentanţi ai autorităţilor de stat ai Republicii Serbia, capitalei Belgrad şi comunei Ovća.

Profitînd de prezenţa Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae în Iugoslavia, Prea Sfinţitul Episcop Sava al Şumadiei, locţiitor de episcop al Vîrşeţului, a oferit vineri, 19 iunie, un dejun oficial la sediul Episcopiei Vîrşeţului. Totodată l-a poftit să viziteze biserici, mănăstiri şi parohii din cuprinsul eparhiilor Vîrşeţului şi Şumadiei. Luni, 22 iunie, l-a avut oaspete la Kraguevaţ, de faţă fiind şi Prea Sfinţitul Episcop Ştefan al Jiciei.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a fost primit la 22 iunie de Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman care l-a reţinut apoi la dejun. Cu acest prilej s-a dat expresie bunelor legături dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Sîrbă, dintre poporul român şi popoarele Iugoslaviei.

Vizita făcută de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae în R.S.F. Iugoslavia a prilejuit preoţilor şi credincioşilor Vicariatului ortodox român cu sediul la Vîrşeţ manifestarea ataşamentului lor faţă de Biserica-mamă, dorinţei de a contribui la dezvoltarea continuă a tradiţionalei prietenii dintre Republica Socialistă Federativă Iugoslavia şi Republica Socialistă România. Nu mai puţin contactele cu reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Sîrbe, în chip special întîlnirea cu Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman şi Prea Sfinţitul Episcop Sava reprezintă o contribuţie la adîncirea relaţiilor dintre Patriarhia Română şi Patriarhia Sîrbă.

SAMUS '81 — Festivalul folclorului someşan

În zilele de 6—7 iunie 1981, s-a desfăşurat la Dej — în cadrul climatului spiritual oferit de Festivalul naţional „Cîntarea României" — cea de a IX-a ediţie a Festivalului folcloric someşan „Samus '81". Această manifestare ştiinţifică, culturală şi artistică, a cărei primă ediţie a avut loc în anul 1973, şi care de atunci şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu, urmăreşte să ofere posibilitatea unei cît mai profunde cunoaşteri a spiritualităţii noastre populare, ce s-a dezvoltat de-a lungul veacurilor pe întinsul „spaţiului mioritic" someşan.

Actuala ediţie a festivalului s-a impus prin constituirea Asociaţiei etnologilor someşeni „Samus", care va fiinţa pe lîngă sectorul de cercetare ştiinţifică al Centrului judeţean Cluj de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă, şi care va crea posibilităţi mai mari de urmărire şi realizare a scopului pe care şi-l propune festivalul „Samus". Membrii acestei Asociaţii provin din judeţele Cluj, Bistriţa-Năsăud, Maramureş, Sălaj şi Satu Mare. După constituirea Asociaţiei „Samus" (sîmbătă 6 iunie 1981), s-a desfăşurat sesiunea de comunicări ştiinţifice „Cultura populară someşană".

Sîmbătă seara a avut loc festivitatea deschiderii expoziţiei „Arta populară transilvăneană", unde — alături de alte obiecte de artă populară (covoare, piese de îmbrăcăminte, ştergare, ceramică etc.) — au primit un loc de cinste şi mai multe icoane pe lemn, de autentică factură ortodoxă, ce se voiau parcă grăitoare mărturii, peste veacuri, ale credincioşiei strămoşilor noştri de pe aceste meleaguri. A doua zi, a avut loc parada portului popular din diferite localităţi ale judeţelor Cluj, Bistriţa-Năsăud şi Sălaj.

Pr. *Ioan Bizău*

Eveniment festiv

Cultele religioase din Timişoara s-au alăturat Duminică, 21 iunie a. c., sărbătoririi unuia din distinşii slujitori ai altarului, primrabinul dr. Ernest Neumann, care a împlinit 40 ani de activitate în fruntea comunităţii mozaice locale. La ceremonia desfăşurată în sinagoga din Timişoara II Fabric a participat Eminenţa Sa dr. Moses Rosen, şef-rabin al Cultului mozaic din Republica Socialistă România însoţit de doamna Amalia Rosen şi domnul Emil Şechter, secretar general al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti.

Reprezentînd pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, a fost de faţă Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul care a transmis caldele urări ale obştii ortodoxe române precum şi ale credincioşilor celorlalte culte religioase.

Numeroşilor vorbitori care i-au adus cuvenitul omagiu a răspuns sărbătoritul. Mulţumirilor pentru bunele simţăminte împărtăşite, el le-a adăugat făgăduinţa de a continua cu sporită sîrguinţă misiunea spirituală ce-i revine, asigurarea că va promova pe mai departe frăţeştile legături cu toate cultele religioase. În mod special s-a referit la strînsele contacte pe care le întreţine cu reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române şi pe care a promis că le va cultiva permanent.

În seara aceleiaşi zile familia sărbătoritului a fost gazdă primitoare pentru toţi cei care au ţinut să-i aducă cuvenita cinstire. La recepţia oferită a participat şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

Aniversarea festivă a prim-rabinului timişorean s-a constituit într-o manifestare a frăţietăţii intercultice care caracterizează viaţa religioasă din Republici Socialistă România, a împreună lucrării naţionalităţilor conlocuitoare tinzînd la mersul înainte al patriei noastre comune.

Pagini din istoria...

(Continuare din pag. a 3-a)

town, O.) şi „Carpatina" (Cleveland, O.). Discuţiile purtate au revelat necesitatea înfiinţării unei centrale menită a asigura o mai bună organizare şi uniformizare a activităţii societăţilor, pe baza unui program de ajutorare reciprocă, cu beneficii substanţial îmbunătăţite şi de răspîndire a culturii româneşti în rîndurile membrilor. Aşa a luat fiinţă *Uniunea Societăţilor de Ajutor şi Cultură din America*, din care făceau parte pentru început doar două societăţi. Înainte de înfiinţarea ei, societăţile plăteau fiecare 100—200 dolari beneficiu în caz de deces, sumă ce se împărţea între cei 50—60 de membrii cîţi existau pe atunci. După crearea *Uniunii* beneficiul a crescut substanţial la 250 dolari şi apoi la 1000 dolari, timp în care taxele plătite de membrii au continuat a fi modeste.

Deşi iniţiativa înfiinţării U.S.R.A. se dovedise salutară, dispararea societăţilor la mari distanţe rămîne un fapt viabil. Conducerea *Uniunii* ajungea cu greu în toate colţurile Americii pentru a cerceta la faţa locului situaţia existentă, a rezolva dezideratele şi a-şi îndeplini cu succes misiunea pentru care fusese aleasă. Necesitatea unui ziar care să se facă exponentul doleanţelor şi să apere interesele membrilor se impunea tot mai mult. Un ziar ar fi fost, poate, singura soluţie de unificare a societăţilor membre şi de atragere a altora în *Uniune*. De aceea, în momentul în care preotul Moise Balea şi-a anunţat intenţia de a-şi vinde ziarul, conducătorii U. S. R. A. au acceptat plata celor 11.500 de dolari pentru gazeta *America*, la 9 septembrie 1908. Suma era foarte mare pentru posibilităţile celor trei societăţi membre, însă lipsa lui ar fi dus inevitabil la prăbuşirea acestei centrale. Întrucît şi alte societăţi şi-au exprimat dorinţa de a se abona la acest ziar, aderînd în acest mod la interesele şi scopul U. S. R. A., *America* a fost cumpărată în cele din urmă. Articolele scrise mai mult cu însufleţire, decît cu priceperea literară, ca şi sinceritatea ce se oglindea în fiecare cuvînt, au constituit puternice îndemnuri la unire, la părăsirea stării de pasivitate şi izolare în care se complăceau unele societăţi. În numai jumătate de an, numărul societăţilor membre ale *Uniunii* a crescut la 14, în anul 1911 la 44 cu un total de 2462 de membrii, în anul 1912 la 59 de societăţi, iar în 1918 la 82 de societăţi cu peste 15000 de membrii.

Ziarul se ocupa de pătura muncitoare, avînd drept ţel organizarea societăţilor, fapt ce-i conferea un caracter social şi mai puţin unul politic. Ocupîndu-se în principal de problema românească, el avea şi un caracter naţional, fără a omite implicaţiile acestei probleme în contextul european şi chiar în cel universal.

Arhitectura bisericilor de lemn

(Continuare din pag. a 2-a)

tidiene. Satele trăiau în permanentă teamă de incendii, revărsări de ape, războaie. În astfel de momente satul trebuia anunţat şi cel mai bine se putea face din turnul ce adăpostea toaca sau clopotul. În general, bisericile din judeţul Sibiu, au turnul de dimensiuni mici, iar la cele din Netuş şi Broşteni turnurile lipsesc.

III. INTERIORUL BISERICILOR DIN LEMN

Interiorul bisericilor din lemn este compartimentat în trei încăperi distincte: pronaos, naos şi absidă.

Pronaosul este încăperea rezervată în exclusivitate femeilor, cu suprafaţă mai mică decît naosul. Trecerea din pronaos în naos se face printr-o uşă simplă.

Naosul este de plan dreptunghiular, cu laturile lungi orientate pe direcţia est-vest, urmînd linia cardinală, a tuturor bisericilor ortodoxe. În naos se află cele două strane, plasate simetric.

Sistemul de acoperire a încăperilor la toate bisericile din judeţul Sibiu, este acelaşi pentru pronaos, fiind un tavan drept, pe cînd, naosul, la unele este boltit semicilindric, (Sadu, Apoldu de Jos, Sîngătin, Ilimbav, Poiana), iar la altele este tavan drept (Netuş, Broşteni). Bolta naosului se compune din scînduri de brad. Capetele lor se reazemă pe două arcuri ce articulează limitele superioare ale iconostasului şi ale peretelui vestic al încăperii.

Pereţii longitudinali ai încăperii se leagă între ei, pe mijloc, printr-o grindă tirant, cu rol de armătură, de consolidare, a stabilităţii construcţiei, sub greutatea şarpantei.

Forma învelitorilor interioare ale absidei este determinată de planul acesteia. În cazul unei abside cu plan pătrat, capătul estic al boltei ajunge pînă deasupra mesei altarului, unde se încheie într-un arc (Sîngătin şi Ilimbav). De la baza acestui arc şi pînă la peretele estic, încăperea are un tavan drept de scînduri.

În cazul unei abside pentagonale sau hexagonale, trecerea de la bolta semicilindrică la pereţii estici ai absidei se face prin trei-patru suprafeţe uşor curbate.

IV. DECORUL EXTERIOR

Spre deosebire de bisericile din lemn din alte zone etnografice ale ţării, bisericile de lemn din judeţul Sibiu au un decor exterior sumar.

Existenţa tîrnaţului determină preocuparea pentru ornamentarea sumară a elementelor sale constructive. O deosebită importanţă din punct de vedere ornamental se acordă stîlpilor. La biserica din Ilimbav, în partea de sus a stîlpilor tîrnaţului este crestat motivul funiei.

Însăşi ferestrele aveau valoare decorativă, pe suprafaţa peretelui. De formă dreptunghiulară, ele lăsau să pătrundă în interior o uşoară rază de lumină (Apoldu de Jos şi Netuş).

Pentru a înlătura monotonia exterioară a construcţiei, meşterii populari, în afară de prispe, brîie, au ornamentat consolele, cheutorile meşteşugit lucrate, iar şirul de sus al şindrilei se încheie prin aşa numiţii „ciocîrlani", denumire evidentă a motivului zoomorf pe care-i simbolizează.

V. DECORUL INTERIOR

Din bisericile existente în judeţ, cinci au pictură pe pînză.

Meşterii erau, fie locali (fraţii Grecu din Săsăuşi au pictat biserica din Ilimbav, Vasile Munteanu din Sălişte a pictat altarul bisericii din Poiana) sau din Ţara Românească (Simion Zugravu din Craiova a executat pictura bisericilor din lemn din Apoldu de Jos în 1766 şi Poiana 1771).

Sub aspect tematic, pictura bisericilor de lemn se înscrie în coordonatele specifice picturii bisericilor din întreaga Transilvanie. Pronaosul fiind destinat în exclusivitate femeilor, toate scenele zugrăvite se adresează cu predilecţie acestora. Figurile femeilor „bune" şi a femeilor „ne bune" sînt aproape nelipsite. Cînd spaţiul peretelui din naos este amplu (Poiana), pereţii sînt zugrăviţi pe două registre orizontale, în aşa fel încît baza registrului să nu depăşească marginea anterioară a spătarelor scaunelor de odihnă. În absidă sînt prezente portretele sfinţilor părinţi ai bisericii Răsăritului, Ioan Gură de Aur, Grigorie cel Mare, Vasilie cel Mare.

Deşi bisericile de lemn din judeţul Sibiu nu sînt numeroase, totuşi îşi aduc contribuţia la cultura populară a românilor din zonă, fiind o dovadă a poziţiei faţă de încercările de catolicizare a românilor, demonstrînd legăturile existente între românii din Transilvania şi cei din Ţara Românească, asigurînd existenţa fără întrerupere a unei străvechi arte de a construi în lemn, unitatea de materie primă, plan şi decor, cu celelalte biserici din lemn din cele trei provincii istorice româneşti.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |